

Nr 109

Av herr **Grebäck m. fl.**, om inrättande av en befattning som laborator vid lantbrukshögskolans institution för husdjursfysiologi.

(Lika lydande med motion nr 79 i Första kammaren)

Animalieproduktionen har en dominerande ställning inom det svenska jordbruket. Hithörande grenar svarar nämligen för drygt 80 procent av den totala avsaluproduktionens värde. Då man dessutom kan förutsätta att efterfrågan på animalieprodukter successivt kommer att stiga, blir jordbrukets konkurrenskraft alltmer beroende av animalieproduktionens effektivitet. Det gäller därför att i framtiden utnyttja alla de möjligheter som står till buds för att främja effektivitetsutvecklingen. Inte minst angeläget är att ta till vara de resultat som kan uppnås genom en systematisk forskningsverksamhet såväl rörande grundläggande fysiologiska problem som praktiska produktionsproblem.

Husdjursforskningens resurser i vårt land kan inte anses stå i rimlig proportion till animalieproduktionens betydelse och till de krav som från det praktiska jordbrukets sida måste ställas i dagens läge. Den av 1961 års riksdag beslutade upprustningen av forskningen och försöksverksamheten har endast i ringa omfattning kommit husdjursforskningen till del. Två av lantbrukshögskolans fyra husdjursinstitutioner, nämligen institutionerna för husdjursfysiologi och husdjurens näringsfysiologi, har i stort sett förbigåtts i sammanhanget. Detta innebär enligt vår mening en allvarlig brist.

Jordbrukshögskoleutredningen föreslog i sitt betänkande bl. a. att vid vardera av ovannämnda institutioner skulle inrättas en tjänst som laborator, men i den proposition som förelades riksdagen uttalade departementschefen att han inte var beredd att då ta ställning till dessa förslag. Med anledning av motioner i ärendet förklarade sig riksdagen vara av den principiella uppfattningen att det för en tidsenlig upprustning av jordbruksforskningen erfordrades mer än en kvalificerad forskare för varje ämnesområde. Riksdagen höll likväl före att ståndpunkt till inrättandet av en laboratur inom vardera husdjurens näringsfysiologi och husdjursfysiologi inte behövde tas då utan finge bli beroende av ytterligare överväganden.

Efter den välvilliga skrivningen, som i hög grad hade karaktären av en beställning från riksdagen, är det ägnat att förvåna att ingen av de båda aktuella tjänsterna medtagits i årets statsverksproposition. Enligt vår mening kommer varje ytterligare fördröjning av detta ärende att medföra allvarliga olägenheter och starkt beskära husdjursforskningens möjligheter att fylla sin viktiga uppgift i de samlade strävandena att öka animalieproduktionens effektivitet.

Beträffande institutionen för husdjursfysiologi må här erinras om att redan 1946 års högskoleutredning föreslog inrättandet av en laboratorstjänst. I ett betänkande från år 1947 rörande forsknings- och försöksverksamhet på mejerinäringens område (SOU 1957: 59) föreslogs därutöver att en laboratur i mjölkbildningens fysiologi skulle inrättas vid institutionen. Högskolans styrelse har därefter regelbundet återkommit till frågan i sina petitaskrivelser, och som tidigare nämnts upptog även jordbrukshögskoleutredningens förslag en laboratorstjänst vid institutionen. Den kom dock inte med i riksdagsbeslutet, vilket betyder att professorn är den ende bland forskarna som har fast tjänst.

I det senaste årets petita har högskolestyrelsen bl. a. anfört, att den finner det synnerligen angeläget att laboraturerna vid institutionerna för husdjursfysiologi och husdjurens näringsfysiologi inrättas. Då emellertid styrelsen säger sig inte våga räkna med att båda befattningarna skall kunna inrättas redan fr. o. m. budgetåret 1962/63, begränsar styrelsen sig till att föreslå inrättandet av den förstnämnda tjänsten. Förslaget beledsagas av en utförlig och i sak mycket stark motivering, som även intagits i statsverkspropositionen och till vilken vi därför kan hänvisa. Därtill vill vi foga ytterligare några synpunkter.

Forskning och undervisning i fysiologi är fundamentala för all övrig husdjursforskning och för husdjursagronutbildningen. Vid husdjursfysiologiska institutionen har också i stor utsträckning upptagits sådana problem, som ansetts vara av särskild betydelse för den tillämpade forskningen. Banbrytande undersökningar över fodersmältningens fysiologi har utförts, och de uppnådda resultaten, vilka öppnat helt nya möjligheter för ett ingående studium av t. ex. fodermedlens utnyttjande och effekter på husdjuren, har vunnit internationellt erkännande. Under senare år har vid institutionen även påbörjats studier av mjölkbildningens fysiologi, varvid man med utgång från helt nya problemställningar och med hjälp av en ny metodik, som utarbetats inom institutionen, kunnat öppna nya vägar för att belysa mjölkbildningen.

Här berörda problem har sin direkta tillämpning inom det praktiska jordbruket, där det bl. a. gäller att bemästra de krav som ställs på djuren vid en allt längre driven produktionsintensitet. Man kan i detta sammanhang erinra om den mycket starka produktionsökning per ko som uppnåtts under de senaste årtiondena. Medelavkastningen var vid sekelskiftet 1 500 kg mjölk per år och är nu dubbelt så stor. Vid våra bästa besättningar är avkastningen 5 000—6 000 kg och ligger för enstaka djur ännu högre. Det är självklart att en så hög produktion, med sin mycket högt uppdrivna utfodringsintensitet, ställer utomordentliga krav på djurorganismen. Det är en direkt uppgift för den grundläggande fysiologiska forskningen att anvisa vägar för att mildra påfrestningarna härvidlag.

I professorns arbetsuppgifter ingår de administrativa plikterna som institutionschef samt en omfattande undervisningsskyldighet. Om han vid sidan härav skall kunna ges rimlig tid att bedriva kvalificerat vetenskapligt arbete och leda forskarutbildningen är det nödvändigt att de nuvarande personella

resurserna utbyggs med en laboratur. Härigenom kan man även åstadkomma en viss arbetsfördelning inom institutionen, vilket är starkt motiverat med hänsyn till ämnesområdets omfattning. Det bör bl. a. påpekas att institutionen även ansvarar för all undervisning i husdjursanatomi. En viss uppfattning om fysiologiens grundläggande betydelse ger det faktum att institutionen genom undervisning och handledning får biträda vid forskarutbildningen vid samtliga högskolans husdjursinstitutioner.

Den fullständiga avsaknaden av mellantjänster måste även ogynnsamt påverka forskarrekruteringen. Det bör nämligen påpekas, att forskare, som utbildats inom den djurfysiologiska institutionen, har svårt att bli kompetensförklarade till kvalificerade befattningar inom de tillämpade ämnesområdena eftersom det där, förutom dokumenterad vetenskaplig skicklighet, även krävs praktisk erfarenhet från försöksverksamheten. Inför dylika perspektiv måste man räkna med att många skickliga och begåvade forskaraspiranter med fallenhet för fysiologiskt arbete söker sig över till sådana områden där utkomstmöjligheterna ter sig gynnsammare eller lämnar landet för att ägna sig åt forskning under för dem acceptabla villkor.

Vi har den bestämda uppfattningen att en laboratorbefattning bör inrättas även vid institutionen för husdjurens näringsfysiologi, där förhållandena är parallella. I likhet med högskolestyrelsen vill vi dock begränsa oss till att nu föreslå endast en ny befattning. Härigenom ges även en tidsmässig angelägenhetsgradering.

Med hänvisning till vad som anförts hemställes,

att riksdagen måtte medge att vid lantbrukshögskolan må inrättas en tjänst som laborator vid institutionen för husdjursfysiologi.

Stockholm den 23 januari 1962

Erik Grebäck

Thorbjörn Fällidin

Harry Wahrendorff

David Gomér
